

การศึกษาการแสวงหาความจริงตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

กับเรเน เดส์การ์ตส์

พระวิรัตน์ ธรรมโฆสโก (ยางเครือ)

สาขาวิชาปรัชญา

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเปรียบเทียบการแสวงหาความจริงตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทกับเรเน เดส์การ์ตส์ และ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research)

ผลการวิจัยพบว่า ความจริงตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) ความจริงโดยสมมติหรือความจริงระดับโลกที่มนุษย์สร้างขึ้น ยอมรับและกำหนดหมายตกลงร่วมกันไว้เพื่อให้การใช้ชีวิตในโลกนี้เป็นไปได้ เช่น ถีอว่า มีคน มีสัตว์ มีตัวเรา ที่เรียกว่า สมมติสัจจะ (๒) ความจริงในระดับปรมัตถ์ความจริงแท้ที่ลึกซึ้ง เช่น ความจริงที่ว่าไม่มีคน ไม่มีสัตว์ ไม่มีตัวเรา ไม่มีตัวตนที่เที่ยงแท้แน่นอน เรียกว่าปรมัตถสัจจะ ความจริงตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทมีลักษณะ คือ (๑) มีเหตุผล (๒) พิสูจน์ทดลองได้ (๓) เป็นที่ยอมรับโดยผู้รู้ทั้งหลาย (๔) เป็นความจริงสากลตลอดไป ไม่ขึ้นกับการเวลา

เดส์การ์ตส์มีทัศนะว่า ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากเหตุผลเท่านั้น แต่ต้องเป็นเหตุผลที่อาศัยจิตหรือความคิดตีความแต่แรกเกิดที่พระเป็นเจ้าประทานมาให้เท่านั้น ไม่ใช่อาศัยประสาทสัมผัส การวินิจฉัยอาศัยจิตสร้างขึ้นหรือการอนุมานทางคณิตศาสตร์หรือเรขาคณิตอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นความรู้ที่อาศัยความคิด เป็นสภาพที่ชัดเจน เป็นความรู้จริง โดยสรุปความจริงมี ๒ อย่างคือ (๑) ความจริงทางจริยศาสตร์ มีจิตกับสสาร (กาย) ทั้งสองอย่างนั้นมีความจริงเท่ากันแยกกันอยู่ แต่มีความเกี่ยวข้องกัน และขึ้นอยู่กับพระเป็นเจ้า การพิสูจน์ความมีตัวตนและการพิสูจน์เรื่อง พระเจ้า เขาสรุปความคิดจากความสงสัยโดยอนุมานคำพูดที่ว่า ตราบใดที่ข้าพเจ้าคิดได้ ข้าพเจ้าต้องมีอยู่แน่นอน” (I think, therefore I am) ซึ่งรวมถึงการพิสูจน์การมีตัวตนของพระเป็นเจ้าด้วย (๒) ความจริงทางญาณวิทยาที่กล่าวถึงเหตุผลอันเป็นบ่อเกิดของความรู้ที่แท้จริงและปฏิเสธความจริงจากประสบการณ์

การเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องการแสวงหาความจริงของทั้งสองฝ่ายมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกัน คือ พุทธปรัชญาเถรวาท และเดส์การ์ตส์ต่างก็ยอมรับว่าความรู้ต่างๆมีอยู่แล้วภายในจิต โดยพุทธปรัชญาเถรวาทมองว่ามีความรู้ที่เป็นจริงนอกจากมีอยู่แล้วในอดีตที่ ก็ยังเกิดในปัจจุบัน และความจริงในอนาคต ซึ่งเกิดจากจิตที่ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องที่ทำให้พ้นทุกข์ จนถึงนิราศสุขคือ

นิพพาน ยอมรับแหล่งความรู้ที่เกิดจากเหตุผล และผัสสะของตนเอง ส่วนที่เดส์การ์ตส์มีทัศนะว่าแหล่งความรู้ความจริงมาจากเหตุผลเท่านั้นที่พระเป็นเจ้าประทานมาตั้งแต่เกิด ซึ่งความรู้ในทัศนะของเดส์การ์ตส์มุ่งศึกษาเพียงเพื่อได้รู้ความจริงเท่านั้นไม่ได้พัฒนาจิตให้ถึงขั้นนิพพาน ดังเช่น พุทธปรัชญาเถรวาท แต่ทั้งสองทัศนะนั้น ก็ให้ความสำคัญของความจริงว่าเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของมนุษย์คือตัดกิเลสตัณหา และอวิชชาออกจากจิต ทำให้ได้ความรู้ที่ตรงความเป็นจริง ส่วนที่มีความแตกต่างกัน คือ พุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าการรับรู้โลกทางกายภาพ แบ่งเป็น ๖ อย่างคืออายตนะภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่มืออยู่จริงๆ เราสามารถรับรู้ได้โดยตรงทางอายตนะภายใน จิตวิญญูณทำหน้าที่รู้ โดยพุทธปรัชญาเถรวาทมองว่ากายและจิตนั้นสัมพันธ์กันแยกกันไม่ได้ ต้องอาศัยกันและกัน ถ้ากายดับจิตดับ ส่วนเดส์การ์ตส์ มองว่ากายและจิตแยกกันเป็นอิสระแม้จะมีความสัมพันธ์กันที่จุดเชื่อมที่สมองและ มีแนวความคิดว่าโลกแห่งกายภาพหรือ ผัสสะนั้นมีใช่โลกแห่งความแท้จริง ไม่ใช่โลกที่มีความสมบูรณ์แท้ ส่วนโลกที่แท้จริง คือ โลกแห่งจิต

Abstract

The aim of this thesis was to study and compare the search for truth based on Theravada Buddhist philosophy and Rene Descartes' philosophy. It is a qualitative Research based on the study of various related documents.

Results of the study indicated that there were two types of truth in Theravada Buddhist Philosophy: (1) Conventional Truth and (2) Ultimate Truth. The former deals with surface phenomena agreed upon and accepted as truth by human perceivers, such as man, animals, selves, etc., whereas the latter describes the ultimate and abstract level of truth, just opposite to the Conventional Truth, that is, there is no real existence of man, animals, selves, etc. The main Theravada Buddhist philosophical doctrine possesses the following characteristics: 1) Rationality, 2) Experimentation, 3) Acceptability, and 4) Universality and Timelessness.

However, Descartes perceived that true knowledge was derived from rationalization based on consciousness or thought given by God, not through sense perceptions, and the judgment of truth was created by either the conscious, innate mind or the mathematical induction. Therefore, it is the explicit and actual knowledge. In Descartes' philosophy, there were also two types of truth: (1) Ethical truth based on mind and matter which were independent but related and dependent on God, epitomized in the famous quote, "I think, therefore, I am", and

(2) Epistemological truth that describes the rational origin of the true knowledge and denies the experiential truth.

By comparison, there were similarities and differences between Theravada Buddhist philosophy and Descartes' philosophy. Both accepted the fact that all knowledge already existed in our mind or consciousness. Theravada Buddhist philosophy held that true knowledge existed in three dimensions: past, present, and future, derived from the mind that was properly developed and trained for perfection or Nibbana. In addition, Theravada Buddhist philosophy accepted rationalized knowledge and sense perception knowledge. On the contrary, Descartes stressed only on the rationalized knowledge given by God from birth, not on mental or spiritual development to attain the perfection of Nibbana.

Both Theravada Buddhist philosophy and Descartes' philosophy placed an emphasis on the truth related to human existence in terms of eliminating unfavorable desires and ignorance in order to attain genuine and exact truth. However, Theravada Buddhist philosophy acknowledged the perceptions of physical world through six senses as real, and we can directly perceive the existence of physical world by our mental faculty. Theravada Buddhist philosophy also holds that body and mind are related, interdependent, and cannot be separated; if the body ceases to exist, the mind ceases to exist. Descartes, on the contrary, states that body and mind are independent of each other though they are connected by the brain; the physical world or sense perceptions of the physical world are not real and complete, the real and complete world exists in the mind.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แนวทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความจริง จากอดีตถึงปัจจุบันมีพัฒนาการมาตลอดตามยุคตามสมัย การศึกษาในยุคโบราณจะอ้างอิงอยู่กับหลักอภิปรัชญา (Metaphysics) ที่สืบค้นความรู้ที่เป็นแก่นแท้หรือธรรมชาติของสรรพสิ่ง (Ontology) แต่หลังจากที่แนวความคิดแบบวิทยาศาสตร์หรือศาสตร์เกิดขึ้นในสังคม ทำให้วิธีการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมไปเป็นแบบวิทย์

ปรัชญา^๑ ในลักษณะวัตถุนิยมเต็มตัวและแนวทางส่วนหนึ่งอาศัยอภิปรัชญาพื้นฐานในเรื่องการใช้เหตุผลทางจิต ซึ่งต่อมาได้พัฒนาสูงสุดในทางคณิตศาสตร์ ในทัศนะของนักปรัชญานั้นยังมีข้อที่ถกเถียงที่หาข้อสรุปไม่ได้ในเรื่องที่มาของความรู้ ความจริง ว่าสมบูรณ์ที่สุดหรือไม่ ถูกต้องที่สุดหรือไม่

ญาณวิทยาเป็นวิธีการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบและมีความเป็นระเบียบ ทำให้ได้องค์ความรู้หรือทฤษฎีใหม่ๆที่เชื่อมโยงกับมนุษย์ อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการแสวงหาความจริงตามหลักญาณวิทยา ทำให้เข้าถึงความรู้หรือแก่นแท้ของสรรพสิ่งทางธรรมชาติ เป็นแนวทางที่ได้รับความนิยมสูงสุดและกลายเป็นศูนย์กลางความคิดทางสังคม หรือเป็นหัวใจของแนวทางการศึกษาเพื่อแสวงหาความรู้ที่เป็นความจริง

ความจริงเรื่องสัจจะ คือ ความเชื่อสัตย์สุจริตเป็นหลักใหญ่ เป็นของมีคุณค่ามหาศาล คนเราอยู่ด้วยกันในโลกนี้ ถ้าหากว่าขาดสัจจะเสียอย่างเดียวแล้วจะเป็นทุกข์เดือดร้อนหาความสงบสุขความสบายไม่ได้ สัจจะนั่นถือว่าเป็นพื้นฐานของการทำความเข้าใจโลกและชีวิตอันจะเป็นฐานทางความคิดที่นำมาซึ่งความรู้ของมวลมนุษย์ ที่ได้พยายามทำความเข้าใจ และเป็นแหล่งสั่งสมความรู้วิทยาการต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ ถ้าหากปราศจากความจริงเสียแล้ว การแสดงออกทางพฤติกรรมก็หาเป็นไปได้ไม่ เพราะรากฐานการกระทำอยู่ที่ความคิดความรับผิดชอบ การศึกษาเรื่องความจริงก็เพื่อทำความเข้าใจว่า สัจจะเกิดขึ้นได้อย่างไร มีสภาพอย่างไร เป็นไปอย่างไร แล้วอานุภาพของสัจจะ ทำให้เราประสบกับความสุขและความร่าเริงอย่างไร

อย่างไรก็ตาม โดยปราชญ์ทางพุทธศาสนาคือ พระพุทธโฆสจารย์ได้กล่าวไว้ว่าความจริงมี ๒ ประการคือ (๑) สมมติสัจจะ ได้แก่คำหรือข้อความที่เป็นสัญลักษณ์มีความหมายในทางสัญลักษณ์ (Symbolical meaning) ไม่ใช่คำหรือข้อความตรงไป ตรงมา คือ ตามตัวอักษรจะไม่เข้าถึงความจริง ใช้เรียกหรือพูดตามสมมติของโลกเป็นศาสตร์เฉพาะหรือความจริงเฉพาะด้าน (๒) ปรมัตถสัจจะ ได้แก่คำ หรือ ข้อความที่มีความหมายตรงไปตรงมาตามตัวอักษร (Literal meaning) เป็นความจริงสากลหรือศาสตร์สากล ดังนั้น ไม่ว่าโดยสมมติสัจจะหรือปรมัตถสัจจะ ในพระพุทธศาสนา สัจจะความจริง (Truth) ต่างมุ่งหมายความถูกต้อง ที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง (Fact) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงหรือเกิดขึ้นจริงๆจะต้องแสวงหาความจริงให้พบ

เรเน เดส์การ์ตส์ นักเมธีตะวันตกเชื่อว่า เหตุผลเท่านั้นเป็นที่มาแห่งความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง และต้องใช้สติปัญญาใคร่ครวญพิจารณาอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เห็นแจ้งชัด และปฏิเสธแข็งขันความรู้ที่ได้จากประสบการณ์เพราะความรู้ประเภทนี้ไม่สามารถทำให้เกิดความรู้ที่แท้จริงได้ เนื่องจากเป็นความรู้ที่ต้องผ่านระบบการสัมผัสทางประตูดูประตูดูหนึ่ง เช่น ตาเห็นรูป หูฟังเสียง ลิ้นได้ลิ้มรส

^๑ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, การแสวงหาความรู้หลังนวมัย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ระเบียงทอง, ๒๕๕๔),

เป็นต้น จะเกิดความรู้จริงไม่ได้ ต่างคนก็ต่างความรู้สึก เป็นความรู้เพียงมายาหรือไม่จริง เป็นเพียงแต่ได้เห็นได้ยินเท่านั้น

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า การแสวงหาความจริงตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทกับเรเน เดส์การ์ตส์ นั้นมีลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร และบทบาทของการแสวงหาความจริงดังกล่าวนั้นจะเป็นไปในลักษณะใด ทำไมนักคิดทั้งสองจึงมีความเห็นที่เหมือนกันและต่างกััน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือน และความแตกต่างในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ไม่ศึกษาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาการแสวงหาความจริงตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

๒.๒ เพื่อศึกษาการแสวงหาความจริงตามทัศนะของเรเน เดส์การ์ตส์

๒.๓ เพื่อเปรียบเทียบการแสวงหาความจริงตามทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทกับเรเน เดส์การ์ตส์

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Data) โดยการศึกษาและค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีลำดับและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Research) คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙, พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม, Discourse on the Method and Meditation on First Philosophy by Rene Descartes. New Haven & London: Yale University Press, 1996.

๓.๒ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) มี อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์พิเศษ ข้อมูลเว็บไซต์ ตำราวิชาการ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยนี้

๓.๓ วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบของวัตถุประสงค์ และประเด็นดังต่อไปนี้ คือ ความหมายและลักษณะของการแสวงหาความจริง ประเภทของการแสวงหาความจริง ความสำคัญของการแสวงหาความจริง จุดมุ่งหมายของการแสวงหาความจริง และเกณฑ์ในการตัดสินการแสวงหาความจริง

๓.๔ เรียบเรียง และสรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

๓.๕ เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ด้านความหมายและลักษณะของความจริง

จากการวิเคราะห์ในเรื่องเงื่อนไขและองค์ประกอบของความรู้ เราได้รู้แล้วว่าความรู้ตามนัยของพุทธปรัชญาเป็นการรู้ตรงตามความเป็นจริง (Reality) คือ รู้สิ่งต่าง ๆ ตามธรรมดาหรือธรรมชาติที่มันเป็นอยู่ (ยถาภูตัง) ตามหลัก การนี้ ความรู้ได้ก็ตามที่แม้จะมีการรู้เห็นจริง แต่ถ้าความรู้เห็นนั้นไม่สอดคล้อง ตรงตามความเป็นจริง มันก็ไม่อาจจัดได้ว่าเป็นความรู้ ในส่วนเดส์การ์ดส์ก็ได้กล่าวไว้สั้น ๆ ว่าความจริงคือความรู้และการให้เห็นผลที่ถูกต้องตามปรากฏการณ์ของสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ด้านความหมายและลักษณะความจริงของพุทธปรัชญาเถรวาทกับเดส์การ์ดส์มีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจนสามารถนำมาอธิบาย ดังนี้

๑. ความเหมือนในด้านความหมายและลักษณะของความจริง

จะเห็นว่าทั้งเดส์การ์ดส์และพุทธปรัชญาต่างก็ยอมรับเหมือนกันว่าความรู้ต่างๆมีอยู่แล้วภายในจิต ในอดีตที่ผ่านมา จิตเป็นอมตะ เวียนว่ายตายเกิดได้หลายชาติ ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทมองว่ามีความรู้ที่เป็นจริงนอกจากมีอยู่แล้วในอดีตที่ผ่านมาแต่ก็ยังเกิดในปัจจุบัน และความจริงที่สามารถรู้ล่วงหน้าได้หรือรู้อนาคตนั่นเอง ซึ่งเกิดจากจิตที่ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง

๒. ความแตกต่างในด้านความหมายและลักษณะของความจริง

ในทัศนะของเดส์การ์ดส์ ความรู้ที่แท้จริงเกิดจากเหตุผลเท่านั้น ความรู้ย่อมได้มาจากการใช้ปัญญาพิจารณาอย่างชัดเจนโดยอาศัยเหตุผลเท่านั้น ความรู้เกิดจากการคิดที่ติดตัวมาแต่เกิดที่พระเจ้าประทานให้ ส่วนพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นมีความแตกต่างตรงที่ความรู้ความจริงของพุทธปรัชญาเถรวาทมีลักษณะของแหล่งความรู้ทั้งจากความคิดหรือเหตุผล และแหล่งความรู้จากผัสสะหรือประสบการณ์ของตนเอง

๔.๒ ด้านประเภทของความจริง

ประเภทของความจริงทั้งในทัศนะของเถรวาทกับเดส์การ์ดส์ก็มีส่วนที่สอดคล้องกัน และก็มีส่วนที่แตกต่างเช่นเดียวกันที่สามารถอธิบาย ดังนี้

๑. ความเหมือน ด้านประเภทของความจริง

ประเภทของความจริงในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท กับเดส์การ์ดส์ มีความเหมือนกันคือ เดส์การ์ดส์ ได้วางหลักในการค้นหาความจริงไว้ ๔ ประการ ดังนี้ คือ

๑. เราจะต้องไม่รับว่าอะไรเป็นความจริงก่อน จนกว่าจะได้ประจักษ์ด้วยตนเอง
๒. เราจะต้องมีการพิจารณา วิเคราะห์ แยกแยะจนความรู้ของเราเป็นที่ประจักษ์แจ่มแจ้ง ชัดเจน จนไม่มีความสงสัย
๓. เราต้องพินิจพิจารณาถึงผลที่เราคิดได้นั้นให้ถี่ถ้วน

๔. เราจะต้องใช้หลักตรรกวิทยา มีเหตุมีผลเป็นแนวทางในการคิด

หลักการนี้เดส์การ์ตส์ได้ให้พรศนะว่าเป็นการใช้เหตุผลและจะต้องใช้สติปัญญาใช้ความคิดใคร่ครวญอย่างมีเหตุผลก่อนจึงจะสรุปว่าเป็นที่จริง ซึ่งเหมือนกับพุทธปรัชญาเถรวาทตามหลักกาลามสูตรว่า

๑. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา
๒. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยถือสืบกันมา
๓. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ
๔. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์
๕. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ
๖. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান
๗. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตาม แนวเหตุผล
๘. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับ ทฤษฎีที่พินิจแล้ว
๙. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะว่าน่า เป็นไปได้
๑๐. อย่าเพิ่งปลงใจเชื่อเพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา

พุทธศาสนาได้ให้หลักในเรื่องความเชื่อไว้ว่าอย่าเชื่อโดยมงาย อย่าสักแต่ว่าเชื่อ คือไม่ให้ด่วนเชื่อ ในการจะเชื่อสิ่งใดให้ใช้เหตุผล ใช้ความคิด ของตนในการพิจารณาให้รู้และเข้าใจด้วยตนเองก่อนเพื่อให้ความเชื่อเป็น ความเชื่อที่มีเหตุผล

๒. ความแตกต่างกันด้านประเภทของความจริง

เดส์การ์ตส์มีทัศนะว่า ความรู้เกิดจากเหตุผล แต่ต้องเป็นเหตุผลที่อาศัยจิตหรือความคิดติดมาแต่แรกเกิด(Innate Ideas) ที่พระเป็นเจ้าประทานมาให้เท่านั้น ความรู้จริงเกิดจากกายและจิต โดยจิตกับสสาร (กาย)แยกออกจากกันอิสระ แต่มีความสัมพันธ์กันโดยอ้างเอาพระเจ้าเป็นผู้กำหนดจุดสมองหรือพีเนียล เชื่อมโยงไปสู่ร่างกาย

พุทธปรัชญาที่มีทัศนะว่ากายกับจิตนั้น มีธรรมชาติที่แตกต่างกัน คือกายกับจิตมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดอาศัยค้ำจุนเกื้อหนุนกัน เมื่อสิ่งหนึ่งดับไป อีกสิ่งหนึ่งก็สลายไปด้วย กายเป็นที่อยู่ของจิต จิตรับรู้สิ่งที่กายสัมผัส จิตมีอิทธิพลต่อกาย กายมีอิทธิพลต่อจิต ดังนั้น แนวคิดทางพระพุทธศาสนาจึงไม่แยกสิ่งทั้งสองให้อิสระจากกัน

๔.๓ ด้านความสำคัญของความจริง

ในทัศนะของทางฝ่ายพุทธปรัชญาเถรวาท มนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่มีปัญญา และมนุษย์จัดเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์โลกทั้งปวงก็เพราะมีปัญหาและสามารถ พัฒนาได้ พุทธปรัชญาถือว่าความรู้หรือปัญญานั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์บนโลกนี้

๔.๔ ด้านการแสวงหาความจริง

ความจริงเป็นเป้าหมายของการแสวงหาความรู้ ที่จำเป็นและสำคัญของวิธีการทางปรัชญาและวิทยาศาสตร์ ซึ่งนักปรัชญาแต่ละสำนักใช้วิธีการต่าง ๆ มุ่งไปสู่การแสวงหาความรู้ที่เป็นความจริงในลักษณะต่างๆ ทั้งแนวคิดและหลักทฤษฎีของตน ดังต่อไปนี้

๑. ความเหมือนในการแสวงหาความจริง

ทั้งสองทัศนะ มองว่า ความเชื่อ (Belief) เป็นสาระสำคัญ เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของการเกิดความรู้ (Knowledge) ทางญาณวิทยา เพราะการที่เราจะบอกว่ารู้อะไรโดยไม่เชื่อสิ่งนั้นดูจะเป็นสิ่งขัดแย้งกับตัวเอง^๒ (Self-contradiction) การรู้ในสิ่งใดกับการเชื่อในสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ต้องไปด้วยกันเสมอ ความเชื่อจึงถูกจัดว่าเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นทางญาณวิทยา (Epistemic Qualities) ที่จัดเป็นความรู้ ตามทรรศนะพุทธปรัชญานี้ ศรัทธาจะต้องเป็นความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ คือเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ได้ไตร่ตรองด้วยปัญญา หาเหตุผลให้เห็นจริงแก่ใจจึงเชื่อมั่นมันจึงเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่ความรู้ได้

๒. ความแตกต่างกันในการแสวงหาความจริง

พุทธปรัชญาถือว่าเราสามารถรู้ได้ใน ๒ ลักษณะ คือ รู้ด้วยกาย คือ ประสาทสัมผัสทั้ง ๕ และรู้ด้วยใจ ซึ่งก็หมายถึงรู้ด้วยปัญญาหรือความเข้าใจ

เดส์การ์ตส์นั้นจะอาศัยเหตุผลเท่านั้นว่าให้ความรู้ที่เป็นจริง โดยท่านจะปฏิเสธความรู้ทางผัสสะของประจักษ์นิยมว่าไม่ให้ความรู้ที่เป็นจริงได้เพราะผัสสะอาจหลอกเราได้ ท่านใช้วิธีที่เรียกว่า นิรนัยหรือ อุปมาน โดยอาศัยการคิดจากเหตุและผลทางคณิตศาสตร์ ที่ท่านเชื่อว่าให้ความรู้ที่เป็นจริงโดยไม่มีผู้โต้แย้ง เป็นสิ่งที่พระเป็นเจ้าประทานมา

๕. สรุปและเสนอแนะ

การแสวงหาความจริงของทั้งพุทธปรัชญาเถรวาทและเดส์การ์ตส์ มีผลที่เหมือนกัน คือ ทั้งสองสำนักต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะค้นหาความรู้เพื่อจะได้มาซึ่งความจริง สิ่งที่เป็นจริง ถึงแม้ว่าวิธีการของการแสวงหาความรู้นั้นจะต่างกันหรือเหมือนบ้างแต่ก็เกิดผลลัพธ์คือ สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้ที่ศึกษาเพื่อความเป็นอยู่ของชีวิตมนุษย์ ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามที่เป็นจริง ซึ่งความรู้ทั้งของพุทธปรัชญาเถรวาทและเดส์การ์ตส์ก็ถือว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะเป็นเครื่องมือที่ตัดความไม่รู้หรืออวิชชาออกไป ผลก็คือทำให้เกิดความสุขแก่ตน และสังคม

^๒ ลักษณะวัต ปาละรัตน์, พุทธญาณวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เม็ดยุทธพินิต, ๒๕๕๔), หน้า ๓๔.

๕.๑ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาการแสวงหาความจริงทั้งของพุทธปรัชญาเถรวาทและเดส์การ์ดส์ได้ประโยชน์อย่างมาก ทำให้ผู้วิจัยพบว่า แนวคิดปรัชญาสายวิถันธรรมตะวันออก คือ พุทธปรัชญาเถรวาทกับแนวคิดของปรัชญา เดส์การ์ดส์ นั้นมีจุดมุ่งหมายที่ต่างกันมาก กล่าวคือ แนวคิดทางพุทธปรัชญามีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาสัจธรรมของชีวิต เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลก ส่วนแนวคิดทางปรัชญาสายวิถันธรรมตะวันตกนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความรู้มาสนองความต้องการใคร่รู้ของตน และสร้างเป็นทฤษฎีของตนขึ้นมาเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาความจริง ในพุทธปรัชญาเถรวาท ทางตรรกวิทยา แม้พระพุทธองค์จะไม่ทรงยอมรับหรือรับรองความรู้ที่เกิดจากวิธีทางตรรกวิทยาว่าเป็นความรู้ที่เป็นกุญแจให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้

๒) ควรจะศึกษาในเชิงเปรียบเทียบคือ ศึกษา “เปรียบเทียบแนวคิดทางตรรกวิทยาของพุทธปรัชญาเถรวาทกับเรเน เดส์การ์ดส์” ซึ่งจะทำให้เราเกิดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดทางตรรกวิทยาทั้งของพุทธปรัชญาเถรวาทและของเรเน เดส์การ์ดส์ได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. การแสวงหาความรู้หลังนวมัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ระเบียงทอง, ๒๕๕๔.

ลักษณะวัต ปาละรัตน์. พุทธญาณวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เม็ดทรายพรีนติ้ง, ๒๕๕๔.